

Мудрого; 2000 р.), яка розробила та впроваджує стратегію щодо включення цього фахового видання до наукометричних баз *Scopus* і *WoS*.

Активно стартувала у цьому напрямі й редакційна колегія нового наукового журналу «Архів кримінології та судових наук», що є відновленням заснованого 1926 року Заслуженим професором Миколою Сергійовичем Бокаріусом наукового журналу «Архив криминологии и судебной медицины».

Програмна мета та тематична спрямованість видання — вирішення концептуальних, наукових, науково-методичних й прикладних проблем у сфері кримінології, судової експертизи, криміналістики, кримінального процесу; проблем використання спеціальних знань у судочинстві, адміністративно-правових засад судово-експертної діяльності, питання соціально-правового захисту судового експерта, технічного забезпечення та автоматизації експертних досліджень, використання міжнародного досвіду та співробітництва у галузі кримінології, судової експертизи та криміналістики тощо [7].

Отже, сьогодні фахівці судової експертизи мають широкі можливості для оприлюднення результатів наукових

робіт як у вітчизняних, так і в зарубіжних виданнях для підтвердження високого рівня своєї професійної діяльності.

Список використаних джерел

1. Сайт Open Science in Ukraine. URL: <https://openscience.in.ua/scopus-wos-indexing> (дата звернення: 18.02.2021).
2. Сайт журналу «Наука та метрика». URL: <https://nim.media> (дата звернення: 18.02.2021).
3. Сайт наукової бібліотеки Національного університету «Чернігівська політехніка». URL: http://library2.stu.cn.ua/na_dopomogu_naukovcu/ukrainsjki_fahovi_vidannya_v_mizhnarodnih_bazah_danij/yuridichni_naukovi_fahovi_vidannya (дата звернення: 18.02.2021).
4. Сайт журналу «Доступ до правосуддя у Східній Європі». URL: <http://ajee-journal.com> (дата звернення: 18.02.2021).
5. Сайт журналу Lex Portus. URL: <https://lexportus.net.ua> (дата звернення: 18.02.2021).
6. Сайт збірника наукових праць «Теорія та практика судової експертизи і криміналістики». URL: <http://khrife-journal.org> (дата звернення: 18.02.2021).
7. Сайт наукового журналу «Архів кримінології та судових наук». URL: <https://archive-criminology.com.ua/index.php/journal/index> (дата звернення: 18.02.2021).

Є. С. Манько,

головний судовий експерт Сумського НДЕКЦ МВС України, м. Суми, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1827-4267>, e-mail: mankoes@ukr.net

ПОНЯТТЯ ТА ЗНАЧЕННЯ МОТИВАЦІЇ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СУДОВИХ ЕКСПЕРТІВ ДЕРЖАВНИХ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ УСТАНОВ

Анотація. Наведено думки вчених, які присвятили свої праці дослідженню професійної мотивації, а також дефініції понять «мотивація» та «професійна мотивація». Детально описано структуру мотивів професійної діяльності. Визначено роль внутрішньої та зовнішньої мотивації в діяльності судових експертів державних спеціалізованих установ.

Ключові слова: мотивація, професійна мотивація, структура мотивації.

Abstract. The article presents scientists who have devoted their work to the study of professional motivation. Definitions for the concepts motivation and professional motivation are provided. The structure of motives in professional activity is outlined in detail. The role of internal and external motivation in the activity of a forensic expert of state specialized institutions is determined.

Keywords: motivation, professional motivation, motivation structure.

Аннотация. Приведены взгляды учёных, посвятивших свои труды исследованию профессиональной мотивации, а также дефиниции понятий «мотивация» и «профессиональная мотивация». Подробно описана структура мотивов профессиональной деятельности. Определена роль внутренней и внешней мотивации в деятельности судебных экспертов государственных специализированных учреждений.

Ключевые слова: мотивация, профессиональная мотивация, структура мотивации.

Сьогодні всі розуміють, що настав час реформ не лише в правоохоронній системі загалом, а й в експертній діяльності. Цілком природно, що Закон України «Про судову експертизу», який було прийнято 1994 року, не впорався з викликами сьогодення. Між науковцями, законотворцями та практиками цієї сфери точаться активні дискусії щодо реформування цієї сфери діяльності. Основними напрямками, що потребують законодавчого вдосконалення, є регулювання діяльності судових експертів державних установ та судових експертів, що не є працівниками державних установ, фінансового забезпечення, посилення гарантій незалежності та ін.

Тому хотілося б розглянути питання мотивації судового експерта як під час прийняття його на посаду, так і під час здійснення ним професійної діяльності. Актуальність обраної тематики зумовлено її недослідженістю з боку науковців, вона ускладнена тим, що перебуває на стику декількох наук (зокрема, психології, криміналістики, судової експертології та кадрового менеджменту).

Проблеми професійної мотивації розглядали В. Г. Андросюк, О. М. Бандурка, І. Ф. Беляєва, В. Л. Васильєв, Ю. М. Грошев, І. В. Жданова, Н. І. Ковальчишина, В. В. Лазор, Т. Матієнко, А. А. Стародубцев, О. М. Столярченко, О. В. Тімченко, О. М. Цільмак, С. І. Яковенка та ін. Тему мотивації в професійній діяльності судового експерта не досліджено в повному обсязі.

Відповідно до ст. 10 Закону України «Про судову експертизу» судовими експертами державних спеціалізованих

установ можуть бути фахівці, які мають відповідну вищу освіту, освітньо-кваліфікаційний рівень не нижче спеціаліста, пройшли відповідну підготовку та отримали кваліфікацію судового експерта з певної спеціальності [1, ст. 10]. На нашу думку, законодавчо закріплені вимоги до кандидатів на посади судових експертів формують початкове ставлення особи до цього виду діяльності, а також мотивацію.

Щодо дефініції поняття «мотивація», то Г. В. Андреева вважає, що це спонукання, яке викликає активність організму та визначає її спрямованість. У процесі усвідомлення мотивів діяльності або поведінки виникають і формуються такі функції мотиву, як спонукальна, спрямовувальна та регулювальна. Мотиваційна сфера працівника може бути як позитивною, так і негативною щодо діяльності, тобто позитивно чи негативно впливати на діяльність [2, с. 206].

Також вчені виокремлюють таке поняття, як «професійна мотивація». На думку В. Шевченка та Д. Джоган, мотивація професійної діяльності, або професійна мотивація — це дія конкретних стимулів, що обумовлюють вибір професії й тривале виконання обов'язків, пов'язаних із цією професією, або сукупність внутрішніх і зовнішніх сил, які штовхають людину до трудової діяльності та надають цій діяльності спрямованості, що орієнтована на досягнення певної мети [3, с. 203].

Поміж найпопулярніших підходів до структури мотивів професійної діяльності є підхід, запропонований К. Замфір, на думку якого вона містить три частини: внутрішню, зовнішню позитивну й зовнішню негативну мотивацію [4, с. 116].

Внутрішню мотивацію породжує у свідомості людини трудова діяльність: усвідомлення її суспільної корисності, задоволення від самої роботи, тобто результат і процес праці. Внутрішня мотивація виникає з потреб людини, тому на її основі вона працює із задоволенням, без жодного зовнішнього тиску. Зовнішня мотивація містить ті мотиви, які перебувають за межами працівника й праці як такої: зарібок, страх осуду; прагнення до престижу та ін. До зовнішньої позитивної мотивації належать матеріальне стимулювання, просування по роботі, схвалення з боку колег і колективу, престиж, тобто стимули, заради яких людина вважає за необхідне докладати свої зусилля. До зовнішньої негативної мотивації належать покарання, критика, осуд, штрафи та ін. [5, с. 160].

Внутрішня мотивація з погляду задоволення працею є найефективнішою, потім — зовнішня позитивна мотивація. Для зовнішньої позитивної та зовнішньої негативної мотивації (порівняно з внутрішньою мотивацією)

характерна менша стійкість, що швидко втрачає свою стимулюючу силу. Так, матеріальна винагорода, якщо вона залишається на тому самому рівні, втрачає своє мотиваційне навантаження за деякий час. Тому на зарубіжних підприємствах зарібну плату з урахуванням стажу підвищують не за 5 і 10 років роботи, а за коротші часові інтервали [6, с. 109].

Щодо зовнішньої мотивації в експертній діяльності (зокрема, оплати праці судових експертів державних спеціалізованих установ), то мусимо констатувати, що дію норми Закону, яка регламентує, що працівникам державних спеціалізованих установ, які мають кваліфікацію судового експерта, посадові оклади встановлюють у розмірі не менше ніж 10 розмірів прожиткового мінімуму [1, ст. 18], уже 3 роки призупиняють. Законом України «Про Державний бюджет України на 2021 рік» визначено, що 2021 рік також не став винятком [7], що не найкращим чином впливає на мотивацію судових експертів.

На нашу думку, зважаючи на вузьку спеціалізацію експертної діяльності та з метою підвищення ефективності діяльності мотивацію судового експерта потрібно досліджувати на етапі прийняття на роботу та протягом трудової діяльності аналогічно тому, як досліджують мотивацію працівників правоохоронних органів під час професійного відбору.

Список використаних джерел

1. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII (зі змін та допов.). URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4038-12> (дата звернення: 25.02.2021).
2. Андреева Г. В. Професійна мотивація співробітників органів внутрішніх справ: особливості інституційного впливу // Право і безпека. 2009. № 2. С. 206—210.
3. Шевченко В., Джоган Д. Мотивація професійної діяльності майбутнього психолога // Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. 2017. № 1 (17). С. 203.
4. Самоукина Н. Эффективная мотивация персонала при минимальных финансовых затратах. Москва : Вершина, 2006. 224 с.
5. Чабанок Н. І. Співвідношення понять «Позитивна мотивація» і «Негативна мотивація» професійної діяльності особистості // Актуальні проблеми, сучасний стан та перспективи розвитку індустрії туризму в Україні та Польщі : Третя міжнародна науково-практична конференція. Житомир : ЖФ КІБІТ, 2009. С. 159—161.
6. Матвієнко Т. Особливості мотивації професійної діяльності правоохоронців // Национальный юридический журнал: Теория и практика. 2019. С. 109.
7. Про Державний бюджет України на 2021 рік : Закон України від 15.12.2020 р. № 1082-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1082-20> (дата звернення: 25.02.2021).

Н. В. Михалева,

кандидат юридических наук, заведующая отделом научно-методического обеспечения производства экспертиз в системе СЭУ Минюста России и информационно-издательским отделом ФБУ РФЦСЭ при Минюсте РФ, доцент кафедры судебно-экспертной деятельности ФГАОУ ВО РUDН, г. Москва, Российская Федерация, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4406-9256>, e-mail: n.mikhaleva@sudexpert.ru

К ВОПРОСУ О РАЗВИТИИ СУДЕБНО-ЭКОЛОГИЧЕСКИХ ЭКСПЕРТИЗ В РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Аннотация. Рассмотрены вопросы формирования судебно-экологических экспертиз в РФ. Отмечено, что в настоящее время такие экспертизы назначают

достаточно часто. В большинстве случаев их проводят частные эксперты, поскольку государственных экспертов-экологов крайне мало. Сделан вывод о необходимости